

Zelený svet ovíjal svoje vlákna okolo drevených zrubov a šindľových striech. Oblôčik matere Jozefa Maka vydychoval ustáté, zomdlené, žlté svetlo a chladná hmľa sa čudovala, tichšie si ľhala na zem pod týmto oblkom. Vetra a ľudí nebolo, o tomto čase neštekali ani psi. Ani robotov nebudí bieda tak zavčasu, nie vtedy, keď sa začne spretrhávať noc. Ozrutné vrchy okolo chalúp zdali sa ozrutnejšími, v čiernej, jednofarebnej ploche viseli nad dedinou, zblízka sa skláňali, azda celkom na vrcholce smrečkov, čo tu i tam vyrastali zo dvorov, úzkych záhrad. Tenké, štihle smrečky, splašené, neisté sfa nezvaní hostia na chudobnej hostine. Iba hviezdy sa výrazne chveli nad vlhkým štitom strechy, hoci mali len také svetlo ako oblôčik na chalupe vdovy po Jánovi Makovi.

A keď nad Hudákovom rozkňasal sa ospalý vietor a pobral sa ponad dolinu k východu, vtedy zaboľelo materino lono naposledy a narodil sa Jozef Mak.

Jozef Mak, obyčajný človek, milión, ktorého nečaká na svete nik a nik ho spomínať nebude, keď sa zo života vráti.

Jozef Mak: milión. Čo sa spomína len ako ľudstvo, a nikdy nie ako človek.

A ženy okolo matere boli ospalé, ani toľko nepovedali, či je prišlé dieťa hodné alebo slabé, hoci sa toľko i v najhorších prípadoch povie. No i ľudski ľudia sú zavše neľudski, a že im Makova mater v tú chvíľu neodpúšťala, bolo preto, lebo nevedela, že je chvíľa veľkej borby, keď je nie noc, ani ráno, iba čas najtuššieho a najsladšieho spánku, keď omdlieva i sila, i dobrota, i hriech, i rozkoš.

Neodpúšťala, lebo ani boľavé lono neodplašilo hrôzu z hrude, oba ťažké prsníky zavalili sa priam na srdce, a mater sa bála otvoriť ústa na otázku, či je nový život životom, alebo nesúca príťaž, o akej aj materi škoda rozprávať. Plakali jej kútiky úst, oči viseli na hrade, kde nebohy muž tvrdo zarúbal sekerou:

ZBOŽEI POMOCI viBUDOVAL DOM TenTO MAK JANO rokU pANE 18 62 AVKUSTA 3 ho

A ona teraz v tomto dome porodila chlapca, čo nemohol byť ani Jano, nemal byť ani Mak. Nuž pozrela na ospalé ženy, nechala ich driemať, iba toľko, koľko si vynútilo lono a prsníky. Ani nepozrela na ospalé ženy, nechala ich driemať, iba synovi pošepla vedľa seba, synovi bezmennému a bezvládnemu, že lampu treba zahasť, lebo vonku rozmohol sa svet.

Vtedy sa vytiahol spod šopy neveľký, uzímený chlapec, zastal si na podstení, skrížil si ruky na prsiach, dľaňami prikryl si plecia. Pomyslel si:

– Mater už v chyži nestonie, ticho je, iste už porodila... Budeme mať hanbu, mater i ja. Ako len porodila?... Koho by som sa spýtal?

Toto bol syn Jána Maka, a preto mohol byť i Jánom i Makom. Teraz ťažká zodpovednosť zvalila sa na neho zo strechy, preto sa schúľil pod samú stenu, položil si tvár na kolená a niečoho sa bál, až pokým nezačal driemať znova.

J. Čiger-Hronský: Jozef Mak (1933)

Úlohy k ukážke 16

- Do ktorej časti epického diela (z hľadiska vnútornej kompozície) patrí ukážka?
A. exopozícia B. peripetia C. kolízia D. kríza
- Nájdite a opíšte podľa ukážky výrazný prírodný motív.
- Vyhľadajte v ukážke vnemy súvisiace so zmyslami: zrak, hmat, sluch.
- Zhodnoťte individuálny štýl autora. Doložte svoje postrehy príkladmi z ukážky.
- Čo je dôvodom ticha a strachu v atmosfére rána? Ako Jano očakáva príchod súrodenca a prečo?
- Vyhľadajte v ukážke vety, ktoré opisujú... **LIVEWORKSHEETS**